

הרב חיים דרוקמן

ואשימה

תשובות אמוניות לצעירים
בענייני הדור והשעה

שני הכרכים בספר אחד

אור עציון ספרי איכות תורניים
המכון התורני ע"ש ר' יצחק וחנה סטרולוביץ'

תוכן

אמונה ועבודת ה'

11 אמונה

למה יהדות - ולא נצרות או אסלאם?	13
מי אמר שיש בורא לעולם?	16
איך אפשר לתפוס את הבורא?	19
שכר ועונש	22
גן עדן וגיהינם	25
מהו עולם הבא?	27
ידיעה - ובחירה	29
תכלית הרע בעולם	33
אמונה אחרי השואה	36
מסרי השואה ומסקנותיה	39
פטירת ילד בצעירותו	42
תכליתם של בעלי מומים בעולם	45
האם קיימים שדים במציאות?	48
התייעצות בגורל	50
התייעצות עם מקובלים	52
צדיקים ו"מופתים"	54
מסרי נגיף הקורונה	56
מה פירוש: "קידוש החול"?	59
התורה במציאות משתנה	61
ריבוי המצוות - לזכותנו או לחובתנו?	64

69 הדרכת הפרט

עבודת ד' הפרטית ועבודת הכלל	71
פיתוח כישרונות	74
התבודדות וצעקה בעבודת ד'	77
ערכו של יום הולדת	81
מוזיקה של זמר חילוני או גוי	83
שירת ניגונים בלי מילים - מה עניינה?	85

ערכם של לימודי חול | 88

טלפון נייד חכם | 92

תפילה 97

שינוי רצון ד' בתפילה | 99

תפילה כשאינן חשק | 101

למה להגיע בזמן לתפילה? | 103

כוונה בתפילה ופרטיה ה"יבשים" | 106

בקשות פרטיות בתפילה | 109

תפילה לא-ל בלתי נתפס | 112

תורה ומצוותיה

לימוד תורה 119

מהי תורת הסוד? | 121

מרכזיות תורת הרב קוק בציונות הדתית | 124

מהי "תורת ארץ ישראל"? | 126

היחס לחסידות ולתורתה | 129

לימוד כתבי רבי נחמן מברסלב ותלמידיו | 132

סיפורים מופלאים באגדות חז"ל | 135

איך תיתכנה מחלוקות בתורה? | 138

פוסק בענייני הלכה ופוסק בענייני השקפה | 141

איך בוחרים רב? | 144

התייעצות עם רב וחשיבה עצמית | 146

למה לכבד רבנים? | 148

ישיבה חרדית או ישיבה ציונית? | 151

שיקולים בבחירת ישיבה ומקום הישיבה | 154

תורה ומדע 159

סתירה בין המדע לתורה | 161

האם אפשר להסביר את הניסים בדרך הטבע? | 164

תורה ואבולוציה | 167

גיל העולם | 170

הימנעות התורה מפירוט תהליך בריאת העולם | 174

179 בין הורים וילדים

כיבוד הורים כנגד מצוות וערכים		181
חומרות ומנהג אבות		184
דרישת הילדים להתחזקות הבית		186
הורים המבקשים לעבור על מצוות התורה		188
אשמתו של הממזר?		190

195 מועדים

קדושת השבת - באכילה ובמנוחה?!		197
חרדה מפני הימים הנוראים		199
"משנכנס אדר מרבנים בשמחה" ופורים באדר שני		202
תחפושות בפורים		206
חגיגת המימונה		209
מדוע מתאבלים בספירת העומר?		212

הינו לאינה

219 בינו לבניה וצניעות

גזרות חכמים בענייני צניעות ובכלל		221
שינויים בגדרי צניעות בימינו		224
אין אפוטרופוס לעריות		226
אופנה - ולבוש יהודי		228
קול אישה ברמקול		230
תנועת "בני עקיבא" תנועת נוער מעורבת		231
הדרכה בתנועת נוער מעורבת או נפרדת		246
הופעה של נערות בתנועת נוער		248
מדוע: "בני עקיבא" ולא: "בני רבי עקיבא"?		250
בן שמונה עשרה לחופה?		252
קשר זוגי מהתיכון		254
משבר אמונה בעקבות רב שנתפס בקלקלתו		255
ההתנגדות לבעלי נטיות הפוכות		258
יחס לאנשים בעלי נטיות הפוכות		264
"מצעד הגאווה"		268

מעמד האישה ושוויון מגדרי 273

- "שלא עשני אישה" | 275
- שינוי מעמד האישה בימינו | 276
- היחס לפמיניזם | 279
- לימוד תורה לנשים | 282
- מדרשה לבנות | 284
- פטור נשים ממצוות עשה שהזמן גרמה | 286
- נשים החפצות לקיים מצוות שהן פטורות מהן | 288
- דיקודי נשים עם ספרי תורה | 291
- גיוס נשים לצבא | 293

עם ישראל וחזית ישראל

עם ישראל 299

- השסעים בעם | 301
- מי נחשב דתי-לאומי? ומהי בכלל הציונות הדתית? | 304
- זלזול הציבור החרדי בציונות הדתית | 308
- ללמוד מהציבור החרדי | 311
- לבוש חרדי ולבוש דתי-לאומי | 314
- הגישה לחילונים בימינו | 317
- לימוד ערכים מחילונים | 320
- האם היהדות גזענית? | 322

מדינת ישראל 327

- מדינה יהודית - ודמוקרטית | 329
- מאבק נגד חוקים במדינה | 333
- הרב כהנא וכהניזם | 335
- כפייה דתית במדינת ישראל | 337
- התנגדות החרדים לציונות ולמדינה | 341
- שימוש בתאריך הלועזי | 344

ארץ ישראל

351 ארץ ישראל והר הבית

- 353 | ארץ ישראל, עם ישראל ותורת ישראל - מי גובר?
- 356 | האם ארץ ישראל חשובה מכל המצוות?
- 358 | אהבת הארץ בימינו
- 361 | יציאה מארץ ישראל
- 364 | יופי הבריאה שבחוץ לארץ
- 366 | נסיעה לאומן לראש השנה
- 369 | המסע לפולין
- 372 | עלייה להר הבית בזמן הזה
- 375 | הייתכן שייבנה המקדש?!
- 378 | בניין בית המקדש בימינו
- 381 | שתי מדינות לשני עמים?
- 385 | פינוי מאחזים ואלימות נגד חיילים

389 גאולת ישראל

- 391 | למה הדור שלנו ראוי לגאולה יותר מהדורות הקודמים?
- 395 | איך נדע שהמשיח בא?
- 398 | משיח עכשיו?
- 401 | הובלה חילונית של התנועה הציונית והמדינה
- 405 | גאולה על ידי חילונים?!

411 צבא וביטחון

- 413 | פטור תלמידי ישיבה מצבא
- 417 | ההתנגדות החרדית לשירות בצבא
- 419 | גיוס חרדים לצבא ושאלת ה"שוויון בנטל"
- 423 | מסלול ישיבות ההסדר
- 429 | עתודה בצבא או לימוד בישיבה?
- 431 | ישיבת הסדר או ישיבה גבוהה?
- 434 | נקמה על רצח יהודים ופעולות "תג מחיר"
- 438 | השאלה המוסרית במחיית עמלק

אִנְיָה

למה יהנות – ולא נצרות או אסלאק?

מי אחר שהיהנות היא זת האמת ולא הנצרות או האסלאק? הרי על זתות אלו נחניק מיליארדי מאמינים בעולם – ואילו מספר היהודים המאמינים בעולם הוא רק כמה מיליונים? כשק שלנו יש מסורת שעליה אנו נשענים – כק לזתות הלו יש מסורת שלהן! מי אחר שעלנו טובה שלהן?

אם נשאל יהודי מניין לו שהתרחש מעמד הר סיני, והרי הוא לא היה שם, הוא ישיב: "איך אני יודע? אבי אמר לי כך!". כשנפנה את השאלה לאביו, נקבל ממנו אותה התשובה: "כך קיבלתי מאבי!". וכך, אילו היה בידינו להוציא את המתים מקברם ולשאל את השאלה הזאת בן אחר בן, אב אחר אב, היו כל בני הדורות משיבים אותה התשובה: "כך קיבלתי מאבי". בסופו של דבר, היינו מגיעים לאבות הקדומים ביותר, שעמדו בעצמם במעמד הר סיני ושמעו קול א־לוהים מדבר אליהם. זו אפוא המסורת הישראלית.

אכן, גם אם נשאל את המאמין הנוצרי או המוסלמי למקור אמונתו, מניין לו שא־לוהים דיבר אל ישו או מוחמד, יאמר אף הוא שכך לימדו אביו, ואביו מאבי אביו, וכן הלאה. אולם, אם נוסף ונלך אחורה בדתות אלו, נגיע בסופו של דבר לאבות שתהיה בפיהם תשובה אחרת לגמרי לשאלה מניין להם שישו או מוחמד הם נציגי הא־ל עלי אדמות: "מניין לי?! איימו עליי בחרב ובאש שאם לא אקבל את דתם – יהרגו אותי ואת משפחתי!". זו המסורת של דתות אלו.

מבחינה היסטורית, גם הנצרות וגם האסלאם כפו את אמונותיהן על המוני המונים בחרב ובדם. מי שלא הסכים לקבל את דתן – הרגוהו בחרב באכזריות, ומי שניסה לקבל את דתן רק כלפי חוץ – נרדף, עונה והועלה על המוקד.

מרבית הנוצרים והמוסלמים של ימינו הם צאצאים לאותם אנוסים אומללים שכפו עליהם ועל צאצאיהם דתות שהיו זרות להם. אם נוריד את כל אלו, תצטמצמנה מאוד שתי הדתות הללו, וכבר לא תהיינה מרשימות כלל וכלל כפי שהן כיום. זו עובדה.

אכן, לא כל הנוצרים והמוסלמים התחילו את אמונתם מתוך כפייה. אך גם אותם מאמינים ראשונים שלא באו מכפייה, אילו היינו שואלים אותם מניין להם שהנצרות והאסלאם הן דתות האמת, הם היו מצביעים לנו על איש אחד, הנוצרים היו מצביעים על ישו, והמוסלמים על מוחמד, ואומרים שהם שליחי האֱלֹהִים.

אולם, מי אמר שלשני אלו היה באמת קשר מיוחד עם אֱלֹהִים, ושהם "בן אֱלֹהִים" ונביא? אולי כל מה שנאמר על כך הוא שקר? הרי איש לא היה עימם כשאֱלֹהִים כביכול דיבר איתם! ואף אם לא התכוונו אותם יחידים לשקר – אולי כל דבריהם רק דמיונות, חלומות והזיות?

זה החיסרון באמונה המושתתת על גילוי אֱלֹהִי כביכול לאדם יחיד. איש מלבד אותו אדם אינו יכול להעיד שבאמת התרחש גילוי כזה. הכול מבוסס על אמון באדם אחד או בכפייה של אותו אדם או ממשיכיו על אחרים!

המסורת היהודית אינה מסתמכת על אדם אחד. בהגדה של פסח, המציינת את ייסוד האומה הישראלית, שמו של משה רבנו, מנהיג האומה ומוסר התורה – כמעט שאינו מוזכר!

האמונה הישראלית מבוססת על גילוי אֱלֹהִי שנעשה לציבור שלם, להמונים – אנשים, נשים וטף. במתן תורה עמד עם ישראל כולו. כולם ראו את הקולות והלפידים ואת ההר עשן. כולם שמעו את קול ד' האומר: "אֲנִי ד' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים, לֹא יְהִי לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי" (שמות כ, ב-ג).

הרמב"ם (הלכות יסודי התורה ח, א) כותב ש"משה רבינו, לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה, שהמאמין על פי האותות – יש בלבו דופי, שאפשר שיעשה האות בלט וכשוף... ובמה האמינו בו? – במעמד הר סיני, שעיינינו ראו – ולא זר, ואזנינו שמעו – ולא אחר...

והוא נגש אל הערפל, והקול מדבר אליו – ואנו שומעים: 'משה משה, לך אמור להן כך וכך...'. "

הסיבה שאנו מאמינים במשה רבנו ובתורה שהביא לנו אינה מפני שמשה סיפר לנו שא־לוהים דיבר איתו, וגם לא מפני האותות והמופתים שהוא עשה, חלילה!

אנו מאמינים במשה – מפני שא־לוהים אמר לנו, לכלל האומה, במתן תורה, שמשה הוא שליחו! – בניגוד גמור לישו ומוחמד, שהם עצמם, או כמה מתלמידיהם, הם שהורו או כפו להאמין בדבריהם, ואין לנו שום דרך לדעת אם אמת בדבריהם – או שבדו הכול מליבם. זה אפוא היתרון הגדול והמהותי של היהדות על פני הדתות האחרות: אצלן, הכול מבוסס על יחידי יחידים – וממילא הכול מסופק. אצלנו, לעומת זאת, האמונה מבוססת על גילויים א־לוהיים לאומה הישראלית בכללה. אותם מאות אלפים שנכחו בעצמם במעמד הר סיני מסרו את אמונתם לבניהם, ובניהם לבניהם, וכן הלאה – עד אלינו, ועד לסוף כל הדורות! על המסורת הזאת מושתתת האמונה שלנו.

במקרה, בגלל דיו שנשפך?! ודאי שאדם משכיל עומד מאחורי השיר הזה!

כשאדם מסתכל בעולם הזה, הוא רואה הרבה יותר מטביעת כף רגל או ממטרה הממטירה מים לכל עבר. הוא גם רואה הרבה יותר מכתב יד יפה או משיר מחורז. העולם שלנו מורכב מפרטים רבים כל כך, והוא בכל זאת הרמוני בצורה שקשה להעלות על הדעת! הכול משתלב יחד, הכול בנוי בשכל ובתבונה – הייתכן שכל זה קרה לבד?! במקרה?!

אנחנו רואים איך פרטי הבריאה משלימים זה את זה בדיוק מושלם. האם כל זה במקרה?! ככל שאדם חוקר יותר ויותר את העולם שלנו, הוא מגלה כמה העולם נפלא ומורכב, איך הכול משתלב זה בזה כמו קסם – איך אפשר לראות את כל זה, ובכל זאת לעצום עיניים ולומר שאין בורא לעולם?!

נכון, איננו רואים בעינינו את הבורא, אבל לא רק אותו איננו רואים! אדם מאזין לרדיו, רואה סרט בטלוויזיה ומוריד תוכן אינטרנטי מהטלפון הנייד – מניין מגיעים כל התכנים הללו? איפה הם נמצאים? איך הם מגיעים אל המכשיר שהוא אוזן בידו? התכנים הללו מקיפים אותנו מכל עבר – ואיננו חשים בהם בחושינו הטבעיים, אלא רק באמצעות מכשירים מיוחדים. בדור שלנו קל להבין שהמציאות מורכבת הרבה יותר משאנו רואים בעינינו ושומעים באוזנינו.

חושינו האנושיים מוגבלים, וממילא אין לתהות איך איננו קולטים מציאות רוחנית. החושים שלנו פשוט אינם מסוגלים לקלוט את "הגל הרוחני" "המשודר" בעולם. אבל זה ודאי לא אומר שהוא אינו קיים. הקדוש ברוך הוא איננו גוף, ואין לו דמות הגוף, וממילא אין בכוח החושים הגופניים המוגבלים שלנו לקלוט משהו ממנו. אבל אנחנו יכולים ללמוד על מציאותו מהמפגש עם העולם המופלא שהוא ברא ומקיים בכל רגע ורגע.

זו דרך להגיע להכרת הבורא. אבל לדרך זו ישנם גם חסרונות. היא אומנם מגלה לנו שיש בורא לעולם – אך אינה מגלה לנו מיהו ומה הוא רוצה מאיתנו, שזה העיקר בסופו של דבר.

הדרך היחידה לדעת מיהו הבורא, עד כמה שאפשר לאדם לדעת זאת, ובעיקר, הדרך לדעת מה הבורא רוצה מאיתנו – היא בהקשבה לקולו של הבורא עצמו, המדבר אלינו ומגלה לנו את רצונו.

חז"ל (בראשית רבה לט, א) אומרים שאברהם אבינו הגיע להכרה בקיום בורא לעולם מעצמו, מתוך הסתכלותו בבריאה. אבל החיבור האמיתי שלו לבורא התחיל רק כאשר פנה הבורא ישירות לאברהם וגילה לו את רצונו מאיתו.

כמובן, הבורא אינו פונה ישירות לכל אדם ואדם ומדבר אליו כדי שיכיר אותו וידע את רצונו. לשם כך יצר הבורא עם שלם שיספר לעולם על הבורא ועל תכלית בריאת האדם. העם הזה הוא עם ישראל שעמד כולו למרגלות הר סיני וקיבל את התורה, המגלה את הרצון האלוהי.

המפגש הבלתי אמצעי עם הבורא במתן תורה הוא יסוד האמונה בישראל. מה שרואים בעיניים – לא איש אחד ולא קבוצה קטנה, אלא עם שלם, אנשים, נשים וטף – אי אפשר להפריך ואין צורך גם להוכיח. עם ישראל נפגש עם הבורא, ומתוך כך הכיר בקיומו ולמד על רצונו באופן ישיר ובלתי אמצעי.

בני הדור שקיבלו את התורה סיפרו לבניהם על המעמד הגדול והנפלא הזה, ובניהם סיפרו לבניהם, ובניהם לבניהם, וכן הלאה, דור אחר דור, עד לדורנו, ועד בכלל.

אנו יודעים אפוא שיש בורא לעולם – מפני שהבורא עצמו גילה לנו זאת, ולא מפני שלמדנו זאת מהסתכלות בבריאה. ואחרי שנקודת ההנחה הזאת קבועה וטבועה בליבנו פנימה, אנו נדרשים לפתח את האמונה שלנו ולנסות לשכללה בשכלנו, ובין היתר, גם מתוך הסתכלות בבריאה. אך יסוד האמונה הישראלית הוא בראש ובראשונה מסורת ישראל, המבוססת על מעמד מתן תורה.

